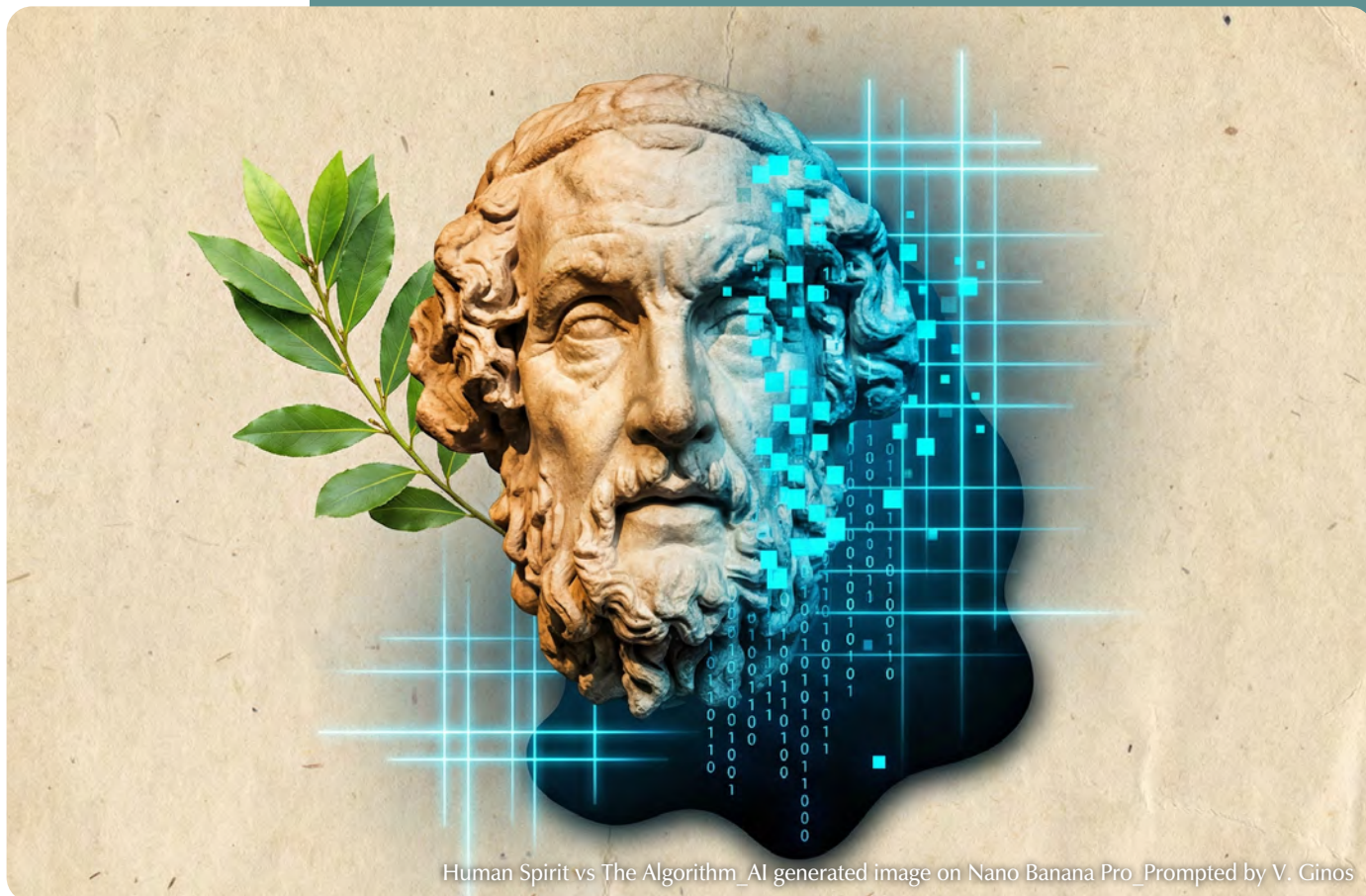

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΤΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ Η ΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ

Human Spirit vs The Algorithm_AI generated image on Nano Banana Pro_Prompted by V. Cinos

Εναρκτήρια ομιλία
Γιώργου Ανδρέου

Αθήνα, 24 Οκτωβρίου 2025
Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος

Αγαπητοί διακεκριμένοι συνάδελφοι, αγαπητοί εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

Η αδιαμφισβήτητη παρέμβαση της τεχνητής νοημοσύνης σε ένα γιγαντιαίο σύνολο αντιλήψεων και πρακτικών του ανθρώπινου είδους, γεννά εκείνο το είδος διαλόγου που οφείλει να αντιμετωπίσει το νέο αυτό φαινόμενο, όχι μόνο με τεχνοκρατικά, αλλά κυρίως με ανθρωπιστικά επιχειρήματα.

Βλέπετε, το ερώτημα δεν είναι αν μια τεχνολογική εξέλιξη τέτοιου μεγέθους είναι χρήσιμη, ή κερδοφόρα, ή επαναστατική, ή καταστροφική. Το ερώτημα είναι αν η τεχνητή νοημοσύνη αναδύθηκε από τη μακράιωνη εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού με τρόπο που να μπορεί να δικαιολογήσει την φιλοσοφική και ηθική τροχιά της και να προδικάσει ένα είδος συνύπαρξης με τον άνθρωπο που δεν θα λειτουργεί στρεβλωτικά ως προς τις κεντρικές πεποιθήσεις της ανθρωπότητας, όπως η δικαιοσύνη, η καθολική ευημερία και η ευτυχία. Θυμηθείτε εδώ τους Αμερικανούς Εθνοπατέρες, αλλά και τον Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό και, φυσικά, το κεντρικό αίτημα όλων των θρησκειών της ανθρωπότητας και όλων των μεγάλων φιλοσοφικών ρευμάτων, από τους Έλληνες προσωκρατικούς μέχρι τον Σπινόζα, τον Καντ, τον Χέγκελ και τους λαμπρούς επιγόνους τους.

Υπάρχει όμως και κάτι άλλο, κάτι εξαιρετικά σημαντικό που πρέπει να ειπωθεί στο σημερινό καλωσόρισμα ενός συνεδρίου με αυτό το φλέγον θέμα. Αν η τέχνη αποτελεί την κεντρική υπαρξιακή απάντηση της ανθρωπότητας στο μεγάλο αίνιγμα του θανάτου, αν αυτή η απάντηση αποτελεί μια συγκινητική παρηγοριά και επιβεβαίωση της συμβολικής αθανασίας κάθε ανθρώπινου όντος που υπήρξε, υπάρχει σήμερα και θα υπάρξει στο μέλλον, τότε η προοπτική της τέχνης και των καλλιτεχνών απέναντι στην ΤΝ αποτελεί μια κρίσιμη συμβολή. Λειτουργεί εντός των ανθρωπιστικών ορίων που οφείλει φυσικά να θέσει απέναντι στο νέο κουτί της Πανδώρας που ονομάζεται τεχνητή νοημοσύνη, αποτελώντας ταυτόχρονα ένα μεγάλο βάθος και μια μεγάλη ελπίδα, ώστε η ανθρωπότητα να μπορέσει να κάνει ένα σημαντικό βήμα μπροστά στην υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών χωρίς τον φόβο της αλλοίωσης, ή ακόμα και της πλήρους διαστρέβλωσης του προσώπου της και των κεντρικών αρχών, ιδεών και αντιλήψεων που έχει διαμορφώσει στο επώδυνο αλλά συναρπαστικό ταξίδι της μέσα στους αιώνες. Είναι η τεχνητή νοημοσύνη, πάνω απ' όλα, ζήτημα οικουμενικής αυτογνωσίας; Είμαι βέβαιος ότι το συνέδριό μας θα συμβάλει ουσιαστικά στην προσέγγιση αυτής της εξαιρετικά σημαντικής νέας τεχνολογίας και θα προσφέρει πολύτιμη τροφή για σκέψη και δράση. Επιτρέψτε μου σε αυτό το σημείο να παραθέσω μερικές από τις προσωπικές μου σκέψεις και απόψεις για το κύριο και κρίσιμο θέμα του συνεδρίου μας.

Η προσωπική μου άποψη είναι ότι η τεχνητή νοημοσύνη πρέπει να αποκλειστεί από κάθε μίμηση της δημιουργικής καλλιτεχνικής διαδικασίας, διότι αυτό ακριβώς συμβαίνει. Ποιο είναι το νόημα στην καλλιτεχνική διαδικασία της σκόπιμης λογοκλοπής από τεχνολογικές πλατφόρμες οι οποίες αντιγράφουν ύφος και περιεχόμενο επειδή έχουν προγραμματιστεί με δεδομένα και πληροφορίες από αμέτρητα έργα τέχνης δημιουργημένα από ανθρώπους;

Η τέχνη είναι, και πρέπει να παραμείνει, μια αποκλειστικά ανθρώπινη ιδιότητα, προνόμιο και ευθύνη. Γνωρίζουμε ποια είναι η μέθοδος της τεχνητής νοημοσύνης. Δειγματίζει ψηφιακά έναν τεράστιο αριθμό έργων του ανθρώπινου πολιτισμού και στη συνέχεια εφαρμόζει διάφορες συνταγές ανάμειξης διαφορετικών αποσπασμάτων προκειμένου να γεννήσει ένα νέο έργο. Πιστεύω ότι ηθικά και φιλοσοφικά, η σύνδεση άσχετων μεταξύ τους έργων από διαφορετικούς καλλιτέχνες, διαφορετικές εποχές και στυλ, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποτελέσει μοντέλο για τη δημιουργία ενός νέου πρωτότυπου καλλιτεχνικού έργου.

Κάθε ανθρώπινο έργο τέχνης κρίνεται τόσο από τη συγχρονική όσο και από τη διαχρονική του επιρροή στην κοινωνία των ιδεών, των αισθήσεων και των συναισθημάτων. Έργα μεγάλων ιδιοφυιών χρειάστηκαν τεράστιο χρονικό διάστημα για να γίνουν κατανοητά και να ενσωματωθούν στην πολιτισμική διαδικασία. Σκεφτείτε απλώς την πορεία ενός ποιητή του μεγέθους του Καβάφη όσον αφορά τον αντίκτυπο και την αναγνώριση του έργου του από τη δεκαετία του 1930 έως σήμερα.

Γιώργος Ανδρέου

Η σκέψη της υποκατάστασης των ανθρώπινων ποιοτήτων από μια μαθηματική ακολουθία κρύβει στην ουσία της μια τρομερή απανθρωπιά. Αν δεν είσαι χρήσιμος, δεν υπάρχει λόγος να υπάρχουν. Οδηγούμαστε σε ένα ιδιότυπο Άουσβιτς, όπου εκείνοι των οποίων η εργασία μπορεί να γίνει καλύτερα από τη μηχανή, από την τεχνητή νοημοσύνη, θα εξοντώνονται ηθικά και στη συνέχεια ίσως να εξαθλιώνονται.

Αλήθεια, ποιος θα το αξιολογήσει αυτό καλύτερα; Ποιος νομιμοποιείται να το κάνει; Η ανθρώπινη ύπαρξη, το δικαίωμά της στην εργασία, στην κοινωνική συμμετοχή, στην όσο το δυνατόν πιο αρμονική ζωή, δεν

προϋποθέτει καμία τυπική χρησιμότητα. Είναι η κεντρική αναντικατάστατη οντότητα του ανθρώπινου πολιτισμού. Οι μονεταριστικές και ωφελμιστικές σκέψεις που κρύβονται πίσω από την ανεξέλεγκτη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης είναι δυστυχώς παρακλάδι ενός αδίστακτου καπιταλισμού που δεν υπολογίζει τίποτα μπροστά στο κοντόφθαλμο, βραχυπρόθεσμο οικονομικό όφελος.

Ωστόσο, «ουκ επ' άρτω μόνον ζήσεται άνθρωπος», αναφέρει πολύ σοφά το Ευαγγέλιο. Στον τομέα της τέχνης, αυτό που μετράει καθοριστικά δεν είναι το υπόγειο (σ.σ. το παρασκήνιο/προεργασία) του καλλιτέχνη, αλλά η τελική του επιλογή, τι θα φωτίσει και τι θα αποσιωπήσει στο έργο που παραδίδει στην κοινωνία, στον δημόσιο χώρο. Ο ανθρώπινος ψυχισμός είναι μια ευμετάβλητη και λεπτή συνθήκη, οι συμπεριφορές της οποίας δεν αποτελούν σειρά μεταβλητών κάποιας εξίσωσης.

Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να συλλάβει εξαιρετικά πολύπλοκες επιστημονικές εφευρέσεις χρήσιμες για την ανθρώπινη ύπαρξη. Ωστόσο, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο ανθρώπινος πολιτισμός, η κοινωνία των προσώπων και των ιδεών, έχει χτιστεί πάνω σε παραδοχές που αφορούν την ανθρώπινη αντίληψη, το συναίσθημα, τη σκόπιμη απόφαση για συνύπαρξη με βάση κάποιες κοινές αξίες και ποιότητες. Η κοινωνία δεν μπορεί να αντικατασταθεί από μαθηματικά δεδομένα.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς το μακρύ ταξίδι του στη Γη και όλα τα μαθήματα που έχει πάρει από αυτό. Πιστεύω ότι το εξαιρετικά σημαντικό και κρίσιμο μέγεθος του συνεδρίου μας γίνεται εμφανές. Ας ελπίσουμε ότι η αλληγορία των αρχαίων προγόνων μας στον μύθο της σύγκρουσης του Ηρακλή με τη Λερναία Ύδρα – όπου στη θέση κάθε κεφαλιού που έκοβε ο ήρωας, φύτρωναν δύο – δεν θα επιβεβαιωθεί όσον αφορά τη διαχείριση της τεχνητής νοημοσύνης από την ανθρωπότητα. Αντιθέτως, ας ελπίσουμε ότι θα βρεθεί ένας δημιουργικός και ηθικά ορθός τρόπος ενσωμάτωσής της στα χρήσιμα – και σε άλλους τομείς, όπως αυτός της υγείας, πολύτιμα – εργαλεία της ανθρώπινης εξέλιξης, στοχεύοντας πάντα στην καθολική ευημερία και ευτυχία με την επίτευξη του ευοίωνου τρίπτυχου της Γαλλικής Επανάστασης: ελευθερία, ισότητα, αδελφότητα. Σας ευχαριστώ και καλώς ήρθατε.

Γιώργος Ανδρέου,
Συνθέτης και συγγραφέας